

Oponentský posudek bakalářské práce

Linda Havrdová, *Treating the Passions: A Critical Examination of Mauro Simonazzi's Interpretation of Self-liking and Hypochondria in the Works of Bernard Mandeville*

Výborně zpracovaná práce na originální, dokonce i v mezinárodním kontextu málo zpracované téma s paralelami a přesahem do současnosti ukazuje, jaký smysl má zabývat se zdánlivě antikvanými autory, texty a jejich tématy. Potud je přidanou hodnotou předložené práce i okolnost, že je to svého druhu nejen „apologie“ filosofie, ale přímo její „chvála“. Předložená práce je navíc relevantním příspěvkem do odborné diskuse a napomáhá nejen upřesnit, ale rovněž posunout stav poznání v dané oblasti a problematice.

Nakládání s rolí vášní patřilo ve filosofii – a zejména v té raně novověké – k zásadním „praktickým“ nárokům kladených na ni a očekávaných od ní. Filosofie měla za jednu ze svých úloh poskytnout vysvětlení původu a funkce vášní jako i případný návod, jak s vášněmi – stanou-li se (což je však součástí jejich přirozenosti) excesivními – zacházet a ovládat je, spíše než bychom byli ovládáni my jimi.

Bernard Mandeville je málo známý raně novověký filosof a lékař, který když je známý, tak spíše nechvalně jako kontroverzní postava a autor zejména *Bajky o včelách*, jejíž první část byla konečně přeložena do češtiny.¹ Díky své lékařské expertíze dokáže Mandeville obohatit filosofické pojetí souvisejících s lidskou přirozeností a naopak díky filosofické kompetenci dovede učinit podstatný vhled do lékařských fenoménů tělesného a duševního zdraví.

Předložená práce se věnuje diskusi zdánlivě nepatrného fenoménu Mandevillova zpracování hypochondrie coby „nemoci vzdělců“, a to na základě kritického vyrovnání se s výkladem, který podává italský učenec Mauro Simonazzi. Autorka zkoumá relevanci výkladu s přímou textovou evidencí u Mandevilla a přichází s návrhem na zkorigování Simonazziho interpretace, která je příliš extrémní a bez opory v Mandevillových textech. Simonazzi tvrdí, že pro hypochondriaky je typické „odumření touhy po vnějším uznání“, zatímco autorka navrhuje zmírnit tuto tezi v tom smyslu, že hypochondriak stále latentně po uznání touží. Tu se pak může zdát, že hypochondrie je právě negativní snaha si toto uznání vlastně vynutit tím, že člověk jí stížený bude ve druhých vzbuzovat soustrast se svými neduhy.

¹ Mandeville, Bernard, *Bajky o včelách*. První díl, přel. Marek Tomeček, Praha: Togga 2023.

Ovšem jádro celé diskuse a pojetí i výkladu spočívá v klíčovém pojmu „sebe-zalíbení“ (angl. Self-liking), se kterým se člověk sice rodí, ale ke kterému musí být přiváděn výchovou a příklady ze zkušenosti buď přímé, nebo zprostředkované. Sebe-zalíbení, aniž je to zmíněno jak u Mandevilla, tak v předložené práci, je bezprostředně zakusitelný funkční mechanismus klíčového pojmu raně novověké filosofie „conatus“, který lze tlumočit např. jako „snaha setrvat v bytí“. Podobně je tomu u Rousseaua, který klade na první místo v mechanice lidské mysli „lásku k sobě samému“,² a následně i u Davida Huma zejména ve 3. části *Pojednání o lidské přirozenosti*.³ Díky tomuto pojmu sebe-zalíbení je pak možné zformulovat terapeutické praktiky, o kterých předložená práce rovněž pojednává a jež spočívají zejména v tom probudit v pacientovi zmíněný pocit „sebe-zalíbení“.

Vášně mají sociální, sdílenou dimenzi či funkci. Jsou čitelné pro druhé a jsou způsobem „komunikace“ s druhými. Proto je důležitým aspektem výkladu jakékoli vášně aspekt sociální. U hypochondrie se to manifestuje absencí sociálních vztahů a separováním se od nich. Avšak Mandeville, Simonazzi i autorka přeložené práce nad slunce jasněji ukazují, že léčba hypochondrie (a vůbec cosi jako „životní štěstí“ – a v tom se raně novověké pojetí setkává s pojetím recentním) spočívá zejména v tom, co Mandeville nazývá „účast na hře společenského života“ (angl. playing the game of social life). K tomu vede a s tím souvisí význam „logo-terapie“, jejímž předpokladem a nutnou součástí je 1) důvěra mezi pacientem a terapeutem/lékařem, 2) vzájemný respekt mezi oběma, ale mnohem více 3) respekt, který pacient zaujme vůči lékaři/terapeutovi, což potom klade velký nárok na kompetenci terapeuta/lékaře, který se musí naučit dokázat najít s pacientem společně sdílené pole „komunikace“. U Mandevilla se to manifestuje v podobě společné zálibě obou aktérů v latinských citátech.

Předložená práce je didakticky názorně členěná, takže vždy na úvod každého oddílu se avizuje, co se v něm bude pojednávat, pak následuje samotné pojednání a na závěr každé sekce se to opět jasně a zřetelně shrne. Autorka pracuje se třemi původními Mandevillovými texty, se dvěma dobově relevantními texty pro patřičný kontext probírané problematiky, jako i s několika recentními cizojazyčnými články, jež se dané problematiky týkají. Nic nechybí, nic nepřebývá.

Autorka osvědčila bezvadné zvládnutí kompetence pracovat s filosofickými texty různé dobové provenience, dokáže mezi nimi nalézt a demonstrovat souvislost. Nejen, že nemám k předložené práci žádné námítky, ale dokonce se domnívám, že ta její část, ve které autorka koriguje

² Téma vynikajícím způsobem zpracovala ve své disertační práci Sváčková, Kateřina, „*Na pomoc těm, které vidíme trpět.*“ *K fenoménu soucitu ve filosofii J.-J. Rousseaua*, disertační práce v programu Německá a francouzská filosofie, FHS UK 2023.

³ Hume, David, *Pojednání o lidské přirozenosti. Kniha 3. Morálka*, přel. Hynek Janoušek, Praha: Togga

Simonazziho argument, by měla být zpracována do podoby článku a nabídnuta k otištění v některém zahraničním časopise zaměřeným na raně novověkou filosofii.

Předloženou práci bez výhrad doporučuji k obhajobě s hodnocením výborně.

18. května 2024

Doc. Aleš Novák, Ph.D.

Katedra filosofie